

Sygn. akt III AUa 48/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSO del. Gabriela Pietrzyk - Cyrbus SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania (...) Sp. z o.o. w R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji (...) Sp. z o.o. w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 18 listopada 2010r. sygn. akt VIII U 1874/10

uchyla zaskarżony wyrok, znosi w całości postępowanie przed Sądem Okręgowym – Sądem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

/-/SSO del.G.Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 48/13

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach wyrokiem z 18 listopada 2010r. oddalił odwołanie (...) Sp. z o.o. w R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z 19 maja 2010r.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy poprzedził ustaleniem, iż (...) Sp. z o.o. w R. zatrudnia ponad 20 pracowników.

W 2003r. wszedł w życie regulamin wynagradzania, w którego § 19 postanowiono, iż w latach 2003-2005 w Spółce nie tworzy się zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W latach 2003-2005 pracodawca raz w roku wypłacał każdemu pracownikowi korzystającemu w danym roku kalendarzowym z urlopu wypoczynkowego w wymiarze co najmniej 14 kolejnych dni kalendarzowych świadczenia urlopowe w wysokości 37,5% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim lub w drugim półroczu roku poprzedniego.

Począwszy od 2006r. w Spółce miał zostać utworzony zakładowy fundusz świadczeń socjalnych. W dniu 31 marca 2005r. zawarto aneks do regulaminu wynagradzania, w którym powtórzono zasady wypłaty świadczeń urlopowych, w § 3 stwierdzając ponownie, iż w Spółce nie tworzy się zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

W oparciu o powołany regulamin w Spółce wypłacano świadczenia urlopowe.

W 2009r. organ rentowy przeprowadził kontrolę u odwołującej ustalając, iż od wypłaconych świadczeń urlopowych nie opłacono składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Decyzją z dnia 19 maja 2010r. wskazano pracowników i wypłacone im w latach 2003-2008 świadczenia urlopowe.

Sąd I instancji podał także, iż w trakcie procesu organ rentowy wyjaśnił, że wskazane w decyzji kwoty stanowią kwoty, od których należy odprowadzić składki na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Nadto, Sąd ten zauważył, iż w niniejszej sprawie zastosowanie znajdują wyłącznie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, tym bardziej, iż zgodnie z owymi przepisami nie jest możliwe uchylenie zaskarżonej decyzji przez sąd pierwszej instancji. Zgodnie bowiem z treścią art. 477¹⁴ kpc sąd pierwszej instancji, wydając rozstrzygnięcie merytoryczne, może albo uwzględnić odwołanie (§ 2 i 3), albo je oddalić (§ 1). Uwzględniając odwołanie, sąd może zmienić zaskarżoną decyzję w całości lub w części (oddalając odwołanie w pozostałym zakresie), orzekając zarazem co do istoty sprawy (§ 2) albo - w przypadku niewydania decyzji przez organ rentowy - zobowiązać ten organ do wydania decyzji w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny lub też samodzielnie rozstrzygnąć sprawę orzekając co do jej istoty. Co do zasady sąd nie może zatem orzekać kasatoryjnie, tj. uchylić zaskarżonej decyzji i przekazać sprawę organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Wyjątek od powyższej reguły przewiduje § 4 omawianego przepisu.

Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, iż wadliwość postępowania administracyjnego nie stanowi podstawy do uwzględnienia odwołania. Błędy formalne decyzji w zakresie podstawy prawnej pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy przez sąd ubezpieczeń społecznych. Nieistotne również jest, czy w decyzji użyto słowa "stwierdza" zamiast "ustala".

Kwestii spornej w niniejszej sprawie Sąd I instancji upatrywał natomiast w ustaleniu, czy świadczenie urlopowe wypłacone przez pracodawcę w sytuacji, gdy nie został utworzony zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Powołując się na treść kilkakrotnie nowelizowanego art. 3 ustawy z dnia

4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996r. nr 70, poz. 335 ze zm.) Sąd ten uznał, iż odwołująca, jako pracodawca zatrudniająca co najmniej 20 osób miała prawo nie tworzyć funduszu świadczeń socjalnych poprzez wprowadzenie odpowiedniego postanowienia w regulaminie wynagradzania.

Korzystając z takiej możliwości przyznała pracownikom świadczenie urlopowe w regulaminie wynagradzania.

W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, iż skoro sporne świadczenie urlopowe nie było wypłacone pracownikom (...) Sp. z o.o. na podstawie ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, tym samym nie korzysta ono ze zwolnienia przewidzianego w art. 3 ust. 6 tejże ustawy.

Podkreślił, iż w zakresie opłacania składek zastosowanie ma rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - w brzmieniu obowiązującym w dacie powstania zobowiązania, w którego § 2 wymieniono szereg przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Wśród tych przychodów nie wskazano zarówno świadczenia urlopowego, jak również żadnego innego przychodu, który można by zakwalifikować jako przychód podlegający zwolnieniu na podstawie tego przepisu.

W związku z tym Sąd I instancji stanął na stanowisku, iż świadczenie urlopowe wypłacone przez pracodawcę zatrudniającego co najmniej 20 pracowników, ze środków innych niż środki zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest przychodem, o którym mowa w § cytowanego rozporządzenia, zgodnie z którym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zwanych dalej "składkami", stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągnięty przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Tym samym, w ocenie tego Sądu, odwołująca była zobowiązana do opłacenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od wypłaconych pracownikom świadczeń urlopowych.

Apelacja odwołującej od przedstawionego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 września 2011r.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił bowiem zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu Okręgowego.

Nadto podniósł, iż zgodnie z treścią § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106 ze zm.) zasadą jest oskładkowanie każdego przychodu pracownika.

W § 1 powołanego rozporządzenia przewidziane zostały wyłączenia od tej zasady. Zgodnie z jego pkt 2, na który powołuje się skarżąca, do podstawy wymiaru nie wlicza się określonego ściśle w nim świadczenia, tj. świadczenia urlopowego wypłacanego na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy powołanej w pkt 20 - do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty odpisu podstawowego określonej w tej ustawie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, musi to być zatem świadczenie urlopowe, które spełnia kryteria z ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Apelacyjny zaznaczył również, iż podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników stanowi wypłacone im w danym miesiącu kalendarzowym wynagrodzenie wraz z tymi składnikami i świadczeniami, które z mocy § 2 cytowanego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. nie skorygowano z podstawą wymiaru składek. Aby więc świadczenia urlopowe mogły być wyłączone z podstawy wymiaru

składek, nie wystarczy, aby były wypłacane w wysokości przewidzianej w art. 3 ust. 4 powyższej ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, zgodnie z którym pracodawcy zatrudniający mniej niż dwudziestu pracowników w przeliczeniu na pełne etaty

i nieprowadzący gospodarki finansowej na podstawie przepisów o finansach publicznych mogą tworzyć zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, ale nie są do tego zobowiązani. W przypadku podjęcia decyzji o nietworzeniu Funduszu pracodawca taki wypłaca pracownikom świadczenie urlopowe według zasad określonych w art. 3 ust. 4-5a ustawy o Funduszu. Na podstawie art. 4 ustawy układy zbiorowe pracy mogą dowolnie kształtować wysokość odpisu na Fundusz, mogą również postanawiać, że Fundusz nie będzie tworzony lub, że świadczenie urlopowe nie będzie wypłacane. Przepisy o świadczeniu urlopowym, zgodnie z regulacją ustawową, dotyczą ściśle określonych grup pracodawców, tzn. tych, którzy zatrudniają co najmniej 20 pracowników, ale nie mniej niż 20 w przeliczeniu na pełne etaty oraz tych, którzy zatrudniają mniej niż 20 pracowników i nie są pracodawcami, o których mowa w art. 18-20 ustawy o finansach publicznych.

Sąd Apelacyjny podkreślił, iż skoro odwołująca postanowiła, że Fundusz nie będzie tworzony (do czego miała prawo zgodnie z treścią art. 4 powyższej ustawy), postanowienia socjalne może zawierać regulamin wynagradzania. Jednak pracodawca, który w takiej sytuacji wypłaca pracownikom świadczenie urlopowe według zasad określonych w art. 3 ust. 4-5a ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, nie może skorzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 3 ust. 6.

Na skutek skargi kasacyjnej (...) Sp. z o.o. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2012r. uchylił zaskarżony wyrok z dnia 27 września 2011r. i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy przede wszystkim zwrócił uwagę, iż rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania (art. 398¹³ § 1 kpc).

Zdaniem tego Sądu, potrzeba rozważenia nieważności postępowania ujawniła się w omawianej sprawie, która została rozpoznana z udziałem odwołującego się płatnika składek (...) Sp. z o.o. oraz organu rentowego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.).

Spór tymczasem dotyczył podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i został rozstrzygnięty bez udziału pracowników płatnika, których przychody podlegają (w spornym zakresie) wliczeniu lub nie podlegają wliczeniu do tej podstawy. Prawa pracowników w oczywisty sposób zależą od rozstrzygnięcia tego sporu. Dotyczy to praw pracowniczych (realnej, "netto", wysokości świadczeń otrzymywanych od pracodawcy) i praw z zakresu ubezpieczeń społecznych. W myśl natomiast art. 477¹¹ § 1 kpc w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Definicję zainteresowanego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych zawiera art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze kpc, zgodnie z którym zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron (art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie kpc). Pracownicy płatnika są zatem zainteresowanymi w rozumieniu tego przepisu.

Sąd Najwyższy podkreślił, iż w orzecznictwie tego Sądu przyjmuje się jednolicie, iż niewezwanie przez sąd zainteresowanego do udziału w postępowaniu (art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie kpc) powoduje nieważność tego postępowania - art. 379 pkt 5 w związku z art. 477¹¹ § 1 kpc. Tytułem przykładu wymieniono następujące orzeczenia:

uchwałę z dnia 29 lipca 1998r. (III ZP 20/97, OSNAPiUS 1998 nr 21, poz. 619), wyrok z dnia 15 lipca 1999r. (II UKN 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 22, poz. 826) oraz wyrok z dnia 6 stycznia 2009r. (I UK 157/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 172). Zaskarżone orzeczenie zapadło zatem w warunkach nieważności postępowania.

Nadto Sąd Najwyższy wskazał, iż rozważył także zasadnicze wady decyzji, której kontrola była przedmiotem postępowania, na które zwrócił uwagę również Sąd I instancji, natomiast Sąd Apelacyjny pominął te kwestie, chociaż także one mogą rzutować na ważność postępowania.

Zaskarżona decyzja organu rentowego z 19 maja 2010r. zawiera na wstępie nawiązanie do protokołu kontroli z dnia 25 lutego 2009r., powołanie się na liczne przepisy prawa, a po nim następujący tekst: "1. stwierdza, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia niżej wymienionych ubezpieczonych u płatnika składek (...) Sp. z o.o.: Ubezpieczony:", po którym następują tabele zawierające imiona, nazwiska i numery PESEL kilkuset osób oraz kwoty wynagrodzenia i daty jego wypłaty. Po tych tabelach następuje uzasadnienie decyzji, w którym wymieniono z nazwiska trzy osoby.

Sąd I instancji podejmował próby wyjaśnienia, co oznaczają podane w decyzji kwoty. Wnoszący odwołanie (w tym wypadku płatnik składek) winien mieć bowiem jasność co do treści i przedmiotu rozstrzygnięcia decyzją organu rentowego dla możliwości podjęcia obrony w sytuacji, gdy uważa, iż decyzja ta nie jest prawidłowa.

Gdy zatem decyzja zawiera wady uniemożliwiające jednoznaczne odczytanie jej przedmiotu i treści, strona jest pozbawiona możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 kpc.

Skarżąca już w odwołaniu podnosiła zasadnicze wady przedmiotowej decyzji.

Sąd Apelacyjny tymczasem rozstrzygnął spór w zakresie kwestii podlegania świadczenia urlopowego wliczeniu do podstawy wymiaru składek pomijając ułomną treść decyzji. Również ta okoliczność uzasadnia tym samym uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 398²⁰ zdanie pierwsze kpc Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Stwierdzenie zatem przez Sąd Najwyższy, iż postępowanie w niniejszej sprawie dotknięte jest nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 5 kpc wynikającą z faktu niewzwania do udziału w postępowaniu w charakterze zainteresowanych pracowników (...) Sp. z o.o. w R., których prawa i obowiązki niewątpliwie zależą od rozstrzygnięcia sprawy, sprawia tym samym, iż niezależnie od merytorycznej oceny prawidłowości zaskarżonego wyroku, Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 § 2 kpc zmuszony był uchylić tenże wyrok i znosząc w całości postępowanie przed Sądem Okręgowym przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W sytuacji, gdy Sąd II instancji stwierdził nieważność postępowania przed Sądem I instancji, zarzuty apelacyjne stron nie mogły bowiem być rozpoznane, ponieważ ustalenia tego Sądu zostały dokonane na podstawie wyników postępowania dotkniętego nieważnością, a zatem należało uznać je za nieistniejące (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2002r., II UKN 771/00, OSNAPiUS 2003, nr 21, poz. 524).

Zwrócić jednak należy uwagę, iż zniesienie postępowania przed Sądem I instancji w całości oznacza, iż przy ponownym rozpoznaniu sprawa wraca do punktu wyjścia, tj. do momentu wniesienia odwołania.

Okoliczność ta jest o tyle istotna, iż już w odwołaniu (...) Sp. z o.o. zwracała uwagę na istotne wady zaskarżonej decyzji, czyniące ową decyzję niezrozumiałą, a także niewykonalną, uniemożliwiające jednoznaczne odczytanie jej przedmiotu, co zdaniem Sądu Najwyższego również powoduje pozbawienie strony możliwości obrony jej praw w rozumieniu wspomnianego art. 379 pkt 5 kpc.

Jakkolwiek w toku poprzedniego postępowania Sąd Okręgowy podjął pewne próby wyjaśnienia zasadniczych wątpliwości odnośnie treści kontrolowanej decyzji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie wykorzystał jednak wszelkich pozostających w tym zakresie w jego dyspozycji możliwości. Przede wszystkim zaś uszło uwadze tego Sądu, iż po myśli art. 467 § 4 kpc, jeżeli w toku wstępnego badania sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych okaże się, że występują istotne braki w materiale, a przeprowadzenie jego uzupełnienia w postępowaniu sądowym byłoby połączone ze znacznymi trudnościami, przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia może zwrócić organowi rentowemu akta sprawy w celu uzupełnienia materiału sprawy. To samo dotyczy wypadku, w którym decyzja organu rentowego nie zawiera:

- 1) podstawy prawnej i faktycznej,
- 2) wskazania sposobu wyliczenia świadczenia,
- 3) stosownego pouczenia o skutkach prawnych decyzji i trybie jej zaskarżenia.

Tak więc, przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji w pierwszej kolejności - w oparciu o powołany wyżej przepis - zwróci akta sprawy organowi rentowemu w celu uzupełnienia treści zaskarżonej decyzji w sposób umożliwiający jej kontrolę, w szczególności poprzez określenie jej przedmiotu oraz wyjaśnienie co faktycznie oznaczają podane w niej kwoty.

Podkreślenia wymaga przy tym, iż na zarządzenie przewodniczącego lub wyznaczonego przez niego sędziego w trybie art. 467 § 4 kpc o zwrocie akt organowi rentowemu w celu uzupełnienia materiału sprawy, zażalenie nie przysługuje (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1997r., III ZP 13/97, OSNAPiUS 1998, nr 5, poz. 156).

Następnie, na podstawie art. 477¹¹ § 2 kpc Sąd I instancji wezwie do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych wymienionych w decyzji pracowników odwołującej, mając na względzie, iż z mocy § 112 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. nr 38, poz. 249 ze zm.) - w przedmiocie zawiadomienia o toczącym się procesie oraz wezwania do udziału w sprawie, w tym także, w razie nieuwzględnienia wniosku o zawiadomienie lub wezwanie, sąd wydaje postanowienia, w dalszej kolejności przystępując do merytorycznej kontroli zaskarżonej decyzji.

Kierując się wskazanymi wyżej motywami oraz opierając się na powołanym art. 386 § 2 kpc, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

/-/SSO del.G.Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM